

CONFERINȚA NAȚIONALĂ, CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ: PORTUL POPULAR – EXPRESIE A ISTORIEI ȘI CULTURII NEAMULUI

Institutul Patrimoniului Cultural, împreună cu ați parteneri, a organizat la data de 22 iunie 2021 prima ediție a Conferinței Naționale cu participare internațională, dedicată Zilei Universale a Iei și Zilei Naționale a portului popular. Reuniunea a avut ca obiectiv principal valorificarea științifică a valențelor costumului tradițional, promovarea pe plan național și internațional a structurilor sale autentice, a tehnicilor de confecționare, a multiplelor variante, precum și a unității sale concepționale.

Având în centrul atenției cămașa cu alțiță, organizatorii și-au propus ca, în cadrul conferinței, să fie abordate diverse subiecte, cu referire la portul popular – element identitar de importanță majoră și de complexitate fascinantă, ce relevă existența unor modele originale, arhitecturale, perpetuate din generație în generație până în prezent. Participanții au luat în dezbateri, în plan diachronic și sincron, tradiția de a purta costumul popular, care, datorită fanteziei creative a celor ce l-au confecționat și îl confecționează, datorită impresionantelor game de motive decorative ne reprezintă ca neam.

Întrunirea se regăsește în lista evenimentelor științifice, programate de către Institutul Patrimoniului Cultural și constituie unul din obiectivele Proiectului de cercetare „Evoluția tradițiilor și procesele etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale” (2020–2023), în cadrul căruia activează Centrul de Etnologie al Institutului Patrimoniului Cultural.

Conferința a reunit oameni de știință, cercetători cu reputație din mai multe instituții de cercetare, învățământ superior, muzeografi din țară și de peste hotare. Manifestarea științifică a constituit un bun prilej pentru comunicare între cercetători, pentru schimb de idei și împărtășirea experienței acumulate.

Sesiunea plenară a Conferinței a fost deschisă de către dr. Natalia LAZAR și Raisa OSADCI, în rol de moderatori. Domniile lor au salutat participanții la Conferință și le-au urat mult succes și discuții interesante.

Directorul Institutului Patrimoniului Cultural, dr. hab. Victor GHILAȘ, a ținut să salute reprezentanții comunității academice, universitare, muzeografice din Republica Moldova, România, Ucraina, Bulgaria, partenerii și participanții la Conferință și le-a mulțumit pentru faptul că au acceptat să participe la eveniment.

În discursul său, dr. hab. Victor GHILAȘ a subli-

niat că sarcina de studiere a moștenirii tradiționale și de elaborare a unor lucrări, care să pună în circuitul

științific noi cunoștințe, ce ar servi la valorificarea și promovarea patrimoniului cultural, reprezintă misiunea profesională a sectorului de cercetare și inovare. Asumarea angajamentului pentru cercetarea patrimoniului cultural indică ce valori dorim să lăsăm ca moștenire generațiilor care ne vor succeda, căci, fără a ține seama de contribuția creativității predecesorilor și fără inspirația, generată de produsele culturale ale trecutului, viitorul nostru ar fi lipsit de reperi.

Dumnealui și-a manifestat convingerea că ideile lansate în cadrul întrunirii științifice vor avea o contribuție semnificativă la ridicarea nivelului de cunoaștere în domeniul portului popular, iar dezbaterile, precum și materialele publicate vor avea o importanță deosebită nu doar pentru un cerc restrâns de cercetători, ci își vor aduce un aport practic la studierea patrimoniului cultural, la formarea valorilor spirituale și culturale în societate.

Mesaje de salut din partea participanților la Conferință au fost transmise de către Doina Virginia ISFĂNONI, dr., cercetător etnolog, gr. I, istoric și teoretician de artă (Muzeul Național al Satului „D. Gusti”, București) și Delia SUIOGAN, dr., conf. univ (Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Facultatea de Litere).

Doina Virginia ISFĂNONI a felicitat organizatorii pentru ideea frumoasă de a scoate în evidență și a lua în discuție aspecte importante ale vestimentației tradiționale, care ar permite completarea dosarului UNESCO pentru a fi ratificat. Domnia sa și-a exprimat convingerea că ia, acest element atât de important în cultura și civilizația poporului nostru, va fi recunoscut pe plan mondial ca valoare de patrimoniu a umanității. „A vorbi despre costumul popular înseamnă a vorbi despre sufletul poporului care îl îmbracă, iar pentru noi, cei de azi, costumul popular este nu numai un mister, este nu numai o chemare, ci este în același timp o șansă de a ne afirma, prin intermediul lui, între semenii ca entități distincte, originale, unice și înconfundabile”, a remarcat dr. Doina Virginia ISFĂNONI.

Dr. Doina Virginia ISFĂNONI s-a referit la actualitatea temei abordate și a subliniat că societatea modernă simte nevoia de a se întoarce la această sinceră și nemistificată formă de expresie a sufletului românesc, cu multă deschidere, existând la moment un fel de redivivus al interesului pentru cămașa românească.

Dr. Delia SUIOGAN transmis un cuvânt de salut

din partea Universității Tehnice din Cluj-Napoca și, nemijlocit, din partea Facultății de Litere a Centrului Universitar Nord din Baia Mare, în calitate de partener al Conferinței științifice. Domnia sa a menționat că manifestarea își propune să readucă în actualitate cămașa cu alțiță, deopotrivă cu costumul popular, remarcând că este de datoria noastră să readucem acasă costumul popular, fără a ne raporta la valoarea lui dinamică și să-i învățăm pe oameni să-și asume rolul de a reproduce acest element de patrimoniu.

Atenția participanților la sesiunea plenară a fost captată de diversitatea și actualitatea rapoartelor științifice, prezentate de cercetători consacrați din țară și de peste hotare: dr. Doina Virginia ISFĂNONI (Muzeul Național al Satului „D. Gusti” din București), dr. Delia SUIOGAN și dr. Natalia LAZAR (Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Facultatea de Litere), dr. Varvara BUZILĂ (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău) și dr. Natalia GRĂDINARU (Institutul Patrimoniului Cultural).

Dr. Doina Virginia ISFĂNONI s-a referit la importanța actualizării informațiilor etnologice despre un element al patrimoniului cultural imaterial din perspectiva strategiilor UNESCO, remarcând că actualizarea informațiilor despre oricare element al patrimoniului culturii tradiționale presupune respectarea principiului imaterialului în material, adică corelarea informațiilor, furnizate de patrimoniul material, cu motivațiile și competențele autorilor care lucrează, în prezent, asupra unor asemenea piese, și, bineînțeles, cu respectivul element de patrimoniu imaterial.

În comunicarea sa, dr. Varvara BUZILĂ s-a axat pe analiza imaginii purtătorilor de costum tradițional. Domnia sa a identificat unele categorii esențiale ale imaginii costumului tradițional și a stabilit că cele mai vechi piese vestimentare, păstrate în colecțiile muzeale, precum și cele mai vechi imagini ale purtătorilor de costume tradiționale (sub formă de desene, litografii), țin de a doua jumătate a secolului al XIX-lea. „Identificarea și punerea în valoare a acestor imagini, – a remarcat dr. Varvara BUZILĂ, – este fundamentală pentru conturarea a noi sarcini de cercetare în domeniu”.

Dr. Natalia LAZAR a realizat o analiză semantică a costumului popular, remarcând funcția sa de facilitare a comunicării sociale și mitico-simbolice. Domnia sa a analizat costumul popular din perspectivă identitară, precum și individuală. În concluzie, dna dr. Natalia LAZAR a constatat faptul că vestimentației tradiționale i se atribuia rolul de reper identitar cu funcție integratoare și stabilizatoare.

Dr. Delia SUIOGAN a relevat importanța și funcția costumului popular, realizând o interpretare herme-

neutică a acestuia, explicând semantica elementelor sale și a normelor de confecționare și de purtare prin sistemul concepțional și valoric al neamului nostru. Domnia sa a evidențiat faptul că omul tradițional conștientiza mai mult decât omul actual natura sa de ființă cosmică, comunicarea vizând atât planul orizontal, cât și cel vertical. Aceste forme de interacțiune ale omului cu semenii, cu divinitatea și cu mediul ce îl înconjoară, fiind supuse analizei, relevă elemente, capabile să descopere și să redescopere funcția de comunicare a unor elemente de port, privite în interiorul relației tradiție-inovație-kitsch.

Dr. Natalia GRĂDINARU a prezentat o analiză a funcției cămașei în obiceiurile de naștere. Dumneaei a specificat faptul că, în conformitate cu tradiția, cămașa era înzestrată cu putere augurală, apotropaică și taumatagică, fiind utilizată în ritualurile de protecție, precum și în cele de consacrare și propițiere.

Imediat după ședința plenară, au avut loc două prezentări de film.

Primul din ele, *Evoluția cămășii din Maramureșul istoric* a demonstrat schimbările care s-au produs de-a lungul timpului în croiul și decorul cămășilor din această zonă. Dr. Măriuca NEMEȘ VERDEȘ a remarcat, în explicația pe care a realizat-o la secvențele din film, că în Maramureșul istoric există tendințe evidente de realizare a cămășilor (câmeșilor) cu ajutorul mașinilor de brodat, primele modele datând din anii 80 ai secolului trecut. Totodată, din pricina lipsei materiei prime (cânepa, lână) și a procesului de realizare extrem de laborios, nu mai există o industrie textilă casnică, aceste circumstanțe permițând pătrunderea agresivă a elementelor de vestimentație, obținute prin metode noi. Astfel, din dorința de a releva elementele unei „câmeși” autentice, au fost prezentate cele mai importante secvențe din procesul tehnologic al realizării cămășilor în Maramureșul istoric.

Al doilea film, *Ornamentul tradițional în formule cinematografice*, prezentat de dr. Dumitru OLĂRESCU, a scos în evidență faptul că ornamentul, posedând un caracter polifuncțional, este atestat în multe filme de ficțiune și de nonficțiune. Mai mult chiar, unele discursuri cinematografice de nonficțiune au fost dedicate integral acestei modalități de comunicare despre lumea spirituală a poporului nostru: „Ornamente” (regie Ion Mija), „Firul viu și Goblen” al regizorului Vlad Druc, „Creatorii” de frumos (regie Petru Ungureanu). Autorii acestor filme au reușit să surprindă unele obiceiuri, ritualuri, sărbători, prin care se evidențiază frumusețea, ținuta costumului național. Acest fapt contribuie la o cercetare mult mai complexă a costumului tradițional și a elementelor sale grafice și coloristice.

După prezentările de film, cercetătorii s-au întrunit

în trei grupuri de lucru, pentru a-și ține comunicările în cadrul secțiunilor: „Portul tradițional: carte de vizită și sursă de modelare etnoculturală”, „Costumul tradițional ca purtător de însemne etnoculturale: trecut și actualitate”, „Costumul tradițional ca reflexie a istoriei etnice și factor de impact identitar”.

În cadrul celor trei secțiuni au fost prezentate circa 35 de rapoarte, în baza cărora s-au inițiat discuții interesante. Dezbateri calitative și de interes sporit au suscitât subiectele: „Portul popular din Valea Jiului – expresie a vieții sociale și artistice”; „Practici vestimentare de altădată în mediul cultural-artistic național. Observații preliminare”; „Credințe despre haine în mentalitatea tradițională”; „Costumul tradițional femeiesc la lipovenii din Republica Moldova”; „Articolele de vestimentație din foile de zestre ale boierilor

din Țara Moldovei în sec. al XVII-lea – începutul sec. al XIX-lea: expresie a portului tradițional sau a influențelor?”; „Народный костюм украинцев Молдовы в работах исследователей XIX– начала XXI в.”

Cu siguranță, Conferința cu tema „PORTUL POPULAR – EXPRESIE A ISTORIEI ȘI CULTURII NEAMULUI” a însemnat o etapă nouă în cercetare, precum și în diseminarea rezultatelor științifice, care a determinat deschiderea necesară spre cunoașterea iei, în special, și a costumului tradițional, în general, scoțând în evidență aspecte de perspectivă în investigarea portului popular.

Dr. Natalia GRĂDINARU